

Biskup Josip Juraj Strossmayer o narodnoj duši njegovoj slobodi
i jedinstvu

Govor biskupa J. J. Strossmayera na crkvenom saboru u Rimu o nepogrešivosti Pape

JOSIP JURAJ
STROSSMAYER
BISKUP ĐAKOVACKI

PRAVILEC

Fizionomija „Katoličke akcije“

Za narodnu katoličku crkvu.

22

SVEUČILIŠTE
JOSIPA JURJA STROSSMAYERA
U OSIJEKU
GRADSKA I SVEUČILIŠNA KNIŽNICA
OSIJEK

Broj inventara: 401.406

Signatura:

Rimski popovi prisustvuju fašističkim paradama u revendama sa ratnim odlikovanjima i vojničkim šeširima na glavi defeliraju pred fašističkim vodstvom, te dizanjem ruku ga pozdravljaju.

Kad su rimski popovi tako nacionalno oprijedeljeni zašto nebi bili i naši svećenici.

Življeli svećenici Narodne katoličke crkve!

Dec

20,0

122

ZA NARODNU KATOLIČKU CRKVU

Strossmayer:

»Što se tiče moje nacije i njezine budućnosti čini mi se sigurno, da će se jednoga dana oslobođiti rimskog despotizma.«

»Naš narod da je zreo, oteo bi se i tuđem tutorstvu u politici i romanizmu na religioznom polju.«

Osim ovih koristi za naš narod, kako ih podvlači Veliki Vladika Strossmayer, naš bi narod ustrojstvom Narodne katoličke crkve zadržao velike milionske svote novca, koji sad odlaže u Rim i tamo se troši bez naše kontrole. Tko nam ondje garantira, da se tim novcem ne puca našem narodu u leđa?

BISKUP JOSIP JURAJ STROSSMAYER O NARODNOJ DUŠI, NJEGOVОЈ SLOBODI I JEDINSTВУ

Divna Vam je stvar srce, čovječansko, čarobna sila ljubavi. Ljubav nebo sa zemljom, zemlju s nebom spaja; ljubav pućine morske s jednog kraja svijeta na drugi, ljubav razjažene hridi, ljubav istok do zapada brzinom munje prevaljuje, krepkoj volji i ljubavi, ništa na ovom svijetu teško, ništa nemoguće nije; ljubavi niti ista nemila smrt ljubimče ugrabiti ne može, jer i ako ne živi u tamnom grobu, živi u majčinom srcu, koja ga oplakuje.

Tako Vam se stvar nekim načinom ima s pravama i slobodama naroda, koji je do samosvijesti svoje potpuno dozrio. Moguće je, da se tuđim nesmiljem narodne svetinje iz javnoga života narodnoga prognaju, ali ako si je narod umio neoskrvnjenu dušu sačuvati, dušu, koja tuđe blagodati ne prezire, vrhu svega pako svete svojine ljubi i brani; tada nije ništa izgubljeno tada ne ginu narodne svetinje, nego se tim većom silom iz javnoga života onamo povuku, gdje je svakoga života izvor i sjedište, to jest, u srce i svijest naroda, a sa srcem naroda nije se šaliti, sa sviješću naroda zaludan je boj biti, jerbo je pri tom svetištu i isto svemogućstvo upliv svoj ograničilo, pa sve da bi i moguće bilo pravo i slobode naroda zreloga i samosvjesnog u pućini morskoj utopiti, u razjaženu hrid strmoglavit, u tamni grob ukopati, ipak bi naskoro novim i sjajnim životom oživjele, jerbo Vam i opet velim: srcu i ljubavi čovječanskoj niti ista nemila smrt ljubimče ugrabiti ne može, a što u svijesti narodnoj živi, prije ili poslije i u javnom životu oživiti mora. Bog ti je

ćovječe, Bog ti je narode, dušu i srce dao, da u nuždi i nevolji svetinje svoje, u njemu sve što ti je milo i draga sahraniš, a vjeruj mi i ne dvoji, da svaka pravda koja u tom svetom shraništu, kud tuđe samovolje ne dopiru, živi i stanuje jednom uskrsnuti mora. Eto Vam! po mom mnijenju riješenje zagonečkah i otajstvah koja se od nekog vremena pred očima vašim zbivaju.

Uskrsnulo je i oživjelo je, što je negda u javnom životu, samo u srcih naših živjelo. Eto razloga, zašto Vam se grudi od milinja šire, dočim zastavu ovu, stari simbol našeg jedinstva razvijmo. Evo zašto toli veselim usklikom dan današnji pozdravljamo kao milog praoca ljubimice naše, zlatokose slobode.

Jedinstvo, sloga i ljubav našega naroda bila mi je, jest mi i sada jedina i najveća želja. Ja sam za to jedinstvo, za tu slogu i ljubav vazda mislio, vazda radio, pa ma da su me mnogi radi toga krivo sudili i odsudili. A za to jedinstvo naroda našega ja sam pripravan i život svoj žrtvovati. Narod nam je siromašan, biju ga teške nevolje, narod nam nema prijatelja, ali svemu će se dati pomoći, ako dođemo do sloge i ljubavi, ako dođemo do duhovnoga jedinstva.

Govor biskupa Strossmayera o nepogriješivosti Pape*

Drhtnu Rim vječni, sva se zemlja lecnu
S tvog gromkog, s tvog potresnog slova
Kako da naš svjet ne ustrepi s' tebe
radosti silnom

(Biskupu J. J. Strossmayeru
Petar Preradović)

Štovani oci i braće!

Drhćući, no slobodan i miran u svojoj savjesti pred Bogom, koji živi i mene gleda, hoću da među Vama u ovoj svečanoj skupštini prozborim.

Cijelo vrijeme, odkako ovdje s Vama sjedim, slušao sam sve dosadašnje govore živom željom, da mi koja zraka odozgor oči uma rasvijetli i omogući da izreknam svoje mnijenje vrhu zaključaka ovoga svetoga općega crkvenog sabora.

Obuzet čuvstvom odgovornosti pred Bogom proučio sam što dublje spise staroga i novoga zavjeta, i te dostoje spomenike istine zapitao, da li je Sveti Papa, koji ovdje predsjeda, uistinu nasljednik svetoga Petra, namjesnik Isukrstov i nepogriješiv učitelj Svetе Crkve?

Za riješenje toga ozbiljnoga pitanja bio sam prinužden, sadanje okolnosti iz vida pustiti i sebe u duhu bakljom evanđelja u ruci, u ono se doba postaviti gdje nije bilo ni ultramontanizma, ni galikanizma, kad je crkva jedine svece Pavla, Petra, Jakoba i Ivana za učitelje imala, kojima nitko božanstvene uglednosti odreći ne može, a da ne uzdvoji o nauci svete Biblije, koja evo predamnom leži, i koju je u Tridentu obdržani crkveni sabor za pravilo vjere i nauke o čudorednosti proglašio.

Ja sam sve svete listove pregledao — pa smijem li to otvoreno reći — nisam baš ništa našao, što bi nazore ultramonta naca potvrdilo. Što više čudnovato ali istinito, ne nađoh za vremena apostola ni spomena o Papi, koji bi nasljednik sv. Petra i namjestnik Isukrstov bio, kao ni o Muhamedu, koji tada ni postojao nije.

Vi čete moj gospodine Maninge (engleski biskup) reći, da ja Boga hulim, a Vi gospodine Piccoe da sam poludio. Ali oboje je neistinito. Pročitao sam cijeli novi testamenat, pa izjavljujem pred Bogom, podižem ruku na ovo raspelo da o Papinstvu kakvo je danas ni traga našao nisam.

Štovana braćo, ne uskratite mi Vašu pozornost, jer Vašim mrmljanjem i prekidanjem ne opravdavate ni malo one, koji sa ocem Hyacintom kažu, da ovaj crkveni sabor nije sloboden, jer da je našem umu već unapred nametnut bio.

Hvala budi njegovoj Excellenciji gospodinu biskupu Du panloupu na znaku priznanja; to me bodri da nastavim.

Čitajući svete spise pomnjom kojom me Bog obdari, ne nađoh ni jedno poglavlje, ni jedan stih, u kojem bi Isukrst sv. Petru vlast med apostolima bio dao.

Kad bi Šimon sin Jonin ovo bio, za koga mi danas nje govu svetost Pia IX. držimo, onda je čudnovato, da Isukrst nije njemu rekao: Kad ja svojem Ocu uzađem, slušajte Šimuna Petra, kao što ste mene slušali. Ja ga imenujem svojim namjesnikom ovdje na zemlji.

No Isukrst ne govori nigdje o ovomu, dakle ni ne misli crkvi glavara postaviti. Dapače, obeća apostolima prestolj, da sude dvanaest onih plemena izraelskih, obećao je to svoj dvanaestorici, a nije rekao da će jedan prestolj nad ostalima biti, koji da Petar taj bude. Što moramo daklem iz te šutnje zaključiti? Razum nam kaže, da Isukrst nije imao namjeru sv. Petra za glavara apostolskog postaviti.

Kad je Isuskrst apostole za osvojenje svijeta razaslao, dade svima jednaku moć i obećanje svetoga Duha. Dopustite mi da gore rečeno opetujem.

Kad bi Krist namjeravao Petra postaviti svojim namjesnikom, jamačno bi ga i vrhovnim zapovjednikom nad svojom duhovnom vojskom imenovao.

Isukrst je, kao što to sv. pismo svjedoči, Petru i ostalim apostolima zabranio gospodariti, i silu upotrebljavati ili moć po primjeru poganskih kraljeva imati. (Luka 22, 25.) Da je Petar tada Papa bio. Isukrst zaista nebi tako govorio, a i po našem predanju nebi onda Papa imao kao znak duhovne i zemaljske moći dva ključa, već dva mača u ruci.

Jedna točka, moram reći, jako me je iznenadila, koju su posle dužeg umovanja ovako protumačili: Da je Petar Papom bio izabran, nebi bilo dopušteno njegovim sudrugovima poslati ga sa apostolom Ivanom u Samariju, da ondje naviješta evanđelja Sina božjega.

Što bi mi poštovana braćo mislili, kad bi se u ovom trenutku usudili poslati njegovu svetost Pia IX. i njegovu Excelenciju gosp. Plantiera u Carigrad, tamošnjem Patriarhi, da se ovaj obveže da će razdoru na istoku jednom konac načiniti.

No tu nam se nameće još važnije pitanje. U Jerusolimu sakupio se opći crkveni sabor, da stvori zaključak vrhu pitanja koja pravovjerne razdvajaju. Da je Petar papa bio, tko bi taj crkveni Sabor sazvati imao? Jamačno sveti Petar! Tko bi u tom crkvenom saboru bio predsjedao? Sveti Petar!

Tko bi zaključke crkvenog sabora formulirao i obznanio? Naravno, da opet — sveti Petar. Ali toga nije bilo. Petar je prisustvovao tom crkvenom saboru kao i ostali apostoli, pak ne on, nego sveti Jakob sabrao je glavni sadržaj, a kada su zaključci proglašeni, učinio je to u ime apostola, starješina i braće. (Dj. Ap. Gl. 15.)

Činimo li mi tako u našoj crkvi? Što više o tomu predmetu razmišljam, tim više se osvijedočavam da se u svetom pismu sin Jonin nikako za namjestnika crkve smatrati ne može; i dočim mi učimo da je crkva na sv. Petru utemeljena, kaže nam apostol Pavao, o čijem ugledu dvojbe nema, u svojem pismu na Efežane (Pogl. 2, 20,) da je crkva utemeljena na temelju apostola i proroka sa glavnim utemeljiteljem Isukrstom.

Isti apostol Pavao vjeruje tako malo u vrhovništvo svestog Petra, da očito kara one, koji kažu (1. Pis. 1, 12.): — Ja sam Pavlov, ja pak Apolonov- ja pak Klepharov, a ja Isukrstov, — daklem kad bi Petar namjestnik Isukrstov bio, jamačno nebi se Pavao usudio tako ozbiljno one koriti, koji su njegovi su-apostoli bili.

Isti apostol Pavao napominje apostole, propovjednike, evanđeliste, učitelje i pastire, kad o zvanjima crkvenim govari.

Ne može se, štovana braćo, ni pomisliti, da bi ovaj veliki apostol Pavao zaboravio prvo zvanje, to jest papinstvo napomenuti kad bi isto namjesništvo po Bogu zaista postojalo. Ova zaboravnost čini mi se tako nemogućom, kao da povjesničar ovoga crkvenog sabora ne spomene njegovu svetost Pia IX. (Više glasova se čuje: šuti, bezbožniče šuti!) Umirite se, štovana braćo, još nisam pri koncu. Zabranjujući mi dalje nasta-

viti, dokazujete svijetu da nepravdu činite, jer želite neznatnog člana ove skupštine ušutkati.

Apostol Pavao ne spominje ni u jednom pismu, koje je na mnogobrojne općine razaslao, o vrhovništvu ovom. Kad bi ovo prvenstvo postojalo bilo, kojim bi, jednom riječju, crkva vidljivog poglavara imala, kojim bi, u naučavanju nepogrešiv bio, bio bi taj apostol jamačno to prvenstvo spomenuo. Što sam rekao? On bi o ovom velevažnom predmetu poduze pismo napisao! Jer kako bi on, koji je u istinu zgradu kršćanskog naučanja podigao, na temelju i temeljni kamen zaboraviti mogao? Ako dakle ne možemo i ne smijemo reći, da je apostolska crkva krivovjerna bila, to moramo i priznati, da crkva nije nikad bila ljepša, čišća i svetija, nego za vremena kada jošte Pape nije bilo. (Vika: »nije istina, nije istina«.) Neka gospodin Laval ne kaže »nije«. Jer ako se jedan od Vas, štovana braćo, usudi i pomisliti, da je crkva, imajući danas Papu za glavara, čvršća u vjeri, čišća u čudorednosti, nego li je apostolska crkva ona, to neka otvoreno, pred cijelim svijetom ispovijede, jer ovo je središte od kuda će naše riječi na sve krajeve svijeta dopirati.

O Papinoj moći, ne nađoh ni traga u spisima Pavla, Ivana i Jakova. I sam Luka povjesničar apostolskog djelovanja pri širenju Isusove vjere ne spominje ovu velevažnu točku. Ta šutnja ovih svetih ljudi, čija pisma sačinjavaju jedan dio kanoničkih ili Bogom nadahnutih spisa, nedokučiva mi je, pa bi i bila neoprostiva, kao, da je na primjer Thiers, koji je pisao povijest Napoleona Bonaparte, carev naslov izostavio. (Prekidanje, vika.)

Ovdje vidim jednog člana, koji prstom na mene pokazujući veli: Evo raskolničkog biskupa, koji je pod lažnom zastavom u našu sredinu došao.

Ne, ne, štovana braćo, nisam ja u ovu časnu skupštinu kao lopov kroz prozor unišao, nego na vrata kao i Vi svi. Moj biskupski naslov daje mi pravo zato, a kao kršćanina sili me savjest ispovijediti što istinom smatram.

Šutnja sv. Petra jeste vjerojatan dokaz. Kad bi ovaj apostol namjesnik Isusov na zemlji bio, za kakvoga ga mi proglašujemo, to bi on sam zato jamačno znati morao, nu kad je on zato znati morao, zašto nije barem jednom djelovao kao Papa? Mogao je djelovati na duhove, držeći prvu propovijed, ali on to nije činio; mogao je djelovati na crkvenom saboru u Jeruzalemu, ili u Antiohiji, no i to nije činio, pa to ne učini ni u ona dva pisma, koja je na crkvu upravio. Štovana braćo, možete li Vi sebi takvog Papu predstaviti, da je Petar zaista Papom bio?

Kad ga već Papom držati hoćete, naravno je da ustvrditi morate, da je njemu samome ta okolnosti nepoznata bila. No pitam svakoga, koji je iole u stanju misliti, da li je takvo umovanje moguće. Ja tvrdim, da crkva za vremena apostola, Pape

nije imala, a kad se protivno tvrdi, onda bi se sva sveta pisma morala spaliti ili sasvim mimoći.

Sa svih strana čujemo: nije li Petar bio u Rimu, nije li bio razapet, glavom dolje obrnut, nisu li mjesta, sa kojih je naučavao i oltari, na kojima je svetu misu držao, u ovom vječnom gradu?

Da je Petar u Rimu bio, temelji se štovana braćo samo na predanju, no neka je i biskupom bio u Rimu, kako možete iz njegove biskupske časti i njegovo vrhovništvo dokazati? Scaliger, veleum, nije se ustručavao tvrditi, da se biskupstvo i stanovanje Petra u Rimu među smiješne priče uračunati mora. (Vika: Začepite mu usta! Dolje s njim!) Štovana braćo, pripravan sam šutiti, no nije li bolje u ovakvom saboru sve ispitati kao što to apostol zapovijeda, pa samo »dobro« vjerovati? Ali imamo diktaturu, pred kojom i sama njegova svetost Pio IX. klanjati se i šutiti mora. A to je povjest. Ona nije kao neka priča, kojom bi se postupati moglo, kao lončar sa svojom glinom. Povijest je alem, koji slova na staklo reže, koja se ne mogu više izbrisati. Do sada sam se uvijek pozivao na povijest; pa ako za apostolsko vrijeme ni riječi o Papinstvu našao nisam, to nije moja krivica, nego povijesti. Želite li me dovesti u položaj čovjeka, koji je radi izopačenja istine okriviljen?, činite ako to možete.

Sa desna dopiru mi riječi: Ti si Petar, na toj stijeni sagradit ću svoju crkvu. (Matej 16.) Ovom prigovoru želim štovana braćo, odmah odgovoriti, no prije toga ću Vam plod moga istraživanja povijesti saopćiti.

Budući da za apostolsko vrijeme ni traga o Papinstvu ne nađoh, pomislih da ću to možda naći u crkvenoj povijesti. Otvoreno Vam kažem, tražio sam u prva četiri stoljeća dali se gdje god ime Pape nalazi, pa gle, nigdje toga nisam našao. Sigurno neće nijedan od Vas posumnjati, o velikom ugledu, velikoga i slavnoga Augustina, svetog biskupa Hipponskog. Ovaj po-božni učitelj, dika i slava katoličke crkve, bio je tajnikom na crkvenom saboru u Melini. Među zaključcima ove častne skupštine možemo slijedeće velevažne riječi naći: tko želi one on-kraj mora priznati, toga nitko u Africi u crkvenu zajednicu ne prima. Afrikanski biskupi nisu htjeli priznati rimskoga biskupa, što više svakoga su progonili ako je priznavao Rim.

Sa šestoga crkvenoga sabora koji se je u Karthagi pod biskupom Aurelijem obdržavao, pisali su svi biskupi Celestinu, biskupu rimskom, opominjali ga, da priziva ne prima kojega bi mu afrikanski biskupi i svećenici slali, da nadalje poslanike ili komesare više ne šalje i da ljudsku cholost u crkvu ne uvede. Da je Patriarha rimski odmah, isprva pokušavao svu vladu i najveći ugled u svojoj osobi usredotočiti, sasvim je izvjesno, ali je i to očito, da takovo vrhovništvo nigda posjedovao nije, kakvu mu ultramontanci nametnuti hoće. Da li bi se afrikanski

biskupi još prije Augustina usuđivali zabranjivati slati prizive na njegov vrhovni sud, kad bi on vrhovništvo zaista bio imao? Rado priznajem, da je rimski Patrijarha prvo mjesto imao, kao što to zakon Justinijana veli: Učinimo po zaključcima četiri crkvena sabora, da bude sveti Papa staroga Rima prvi biskup, a arcibiskup u Carigradu, kojeg nazvaše novi Rim, da bude drugi. Nato čete Vi da reknete, klanjaj se dakle Papinskom vrhovništvu.

Nu, časna braćo, ne stvarajte zaključke prebrzo jer zakon Justinijana ovakav napis ima: O redu mjeseta Patrijarha. Ovdje je samo prvenstvo naređeno, ali nije moć i vrhovna uprava dana. Na primjer, kad bi se svi talijanski biskupi sakupili u Florenciji na saboru, pa da prvenstvo prvi biskup iz Florencije ima — tako isto na istoku Patrijarha carigradski, a u Engleskoj arcibiskup Canterburyški; no iz ovoga prvenstva ne može se ni jedan od ovih vrhovnu moć nad svojim sudrugovima izraditi. Važnost rimskih biskupa ne proizlazi iz božanstvene punomoći, nego poradi važnosti samoga grada u kojem su stanovali. Gospodin Darbog nema više časti od arcibiskupa Avignonskoga, no zato mu daje Paris znamenitost, koju ne bi imao, kad bi svoju palaču na Rhoni mjesto na obalama Seine imao. To isto valja u građanskim i političkim okolnostima. Prefekt iz Florencije nije moćniji od onoga iz Puglia, no u građanskim i političkim odnošajima ima ipak veću važnost.

Već od prvih stoljeća, trsi se rimski Patrijarha, da zadobije vrhovnu upravu, te na nesreću umalo je ne dostiže; — njegovi zahtjevi nađoše otpora u zakonu kojega je car Theodosij II., izdao, da Patrijarha carigradski isti ugled ima, kao i onaj rimski, a na crkvenom saboru u Calcedonu učiniše biskupa starog i novog Rima, također u crkvenim stvarima jednakim.

Šesti crkveni sabor održan u Kartagi zabrani svima biskupima primiti naslov kneza ili vrhovnih gospodara.

U pogledu naslova »Opći biskup«, kojega si Pape kašnje pridodaše, napisa sveti Grgur, misleći da se njegovi nasljednici nigdje sa ovim naslovom resiti neće, slijedeće:

»Ni jedan od mojih predšasnika da se ne usudi ovo nesveto ime primiti, jer kad si sam Patrijarha ovo ime daje, potkapa vrijednosti svoga imena. Neka se klone svaki kršćanin težiti za naslovom, kada uzima svojoj braći časno i dobro ime.«

Ove riječi sv. Grgura odnose se na njegovog sudruga u Carigradu, koji je za prvenstvom u crkvi težio. Papa Pelagij drugi naziva carigradskog biskupa Ivana, koji je za čašću prvog svećenika težio — bezbožnim i nesvetim.

Ne poželi si, reče on, naslov općeg biskupa, koji si je Ivan nezakonito prisvojio — ne puštajte nijednom Patrijarhi ovo oskvrnuto ime nositi, jer će nas velike nesreće stići, ako se među svećenicima takovi ljudi pojave. — Dostiglo bi ih ono što

se o njima proriče: »On je kralj sinova oholosti«. (Pelagije II. pis. 13.)

Ova svjedočanstva, a mogao bi sličnih jednake vrijednosti na stotine još navesti, svjedoče kao sunce jasno, da su rimski biskupi mnogo kašnje za opće biskupe i glavare crkve priznati. A osim toga kome nije poznato, da je od godine 325. kada je Nikejski crkveni sabor držan pa sve do godine 580, do drugoga ekumenskog sabora u Carigradu, između više od 1109 biskupa, koji na prvih šest crkvenih sabora djelovahu, samo 19 biskupa sa zapada prisutnih bilo.

Tko nezna, da su crkveni sabori po carevima, bez znanja i protiv volje biskupa rimskih sazivani. Tko ne zna da je Hosij, biskup kordovanski predsjednikom nikejskog sabora bio i zaključje istoga proglašio. Isti Hosij predsjedao je i poslije toga crkvenom saboru u Sardiki, na koji poslanik biskupa rimskoga Julije, nije bio pripušten.

S tim neka bude dosta, časna braćo, no hoću jošte o dokazima progovoriti koje ste male prije poradi utemeljenja biskupa rimskog naveli.

Pod stijenom, na kojoj je sveta crkva sagrađena, razumijete Vi Petra. Da je to prava pravcata istina, to bi bilo našem pravdanju konac; ali naši ocevi, koji su o tom nešto znati morali, nisu mislili kao mi.

Sv. Ćiril u svojoj četvrtoj knjizi o trojstvu, kaže: »Mislim da se pod stijenom sasvim sigurno vjera apostola razumjeti mora.« Sv. Hilarij, biskup Poitierski piše u drugoj svojoj knjizi o trojstvu: Stijena je blagoslovljena i jedina je stijena vjera, koju je Petar priznao; u šestoj knjizi opet kaže isti: »Na ovoj stijeni to jest vjeroispovijesti je crkva sagrađena.

»Bog je, — veli sveti Hijeronim u šestoj knjizi, — »po svetom Matiji, svetu crkvu na ovoj stijeni utemeljio, a to je stijena, od koje je apostol Petar ime dobio. Dalje kaže sv. Hrišton u svojoj 53. propovijedi o Matiji: »Na toj stijeni želim svoju crkvu utemeljiti, to jest, na vjeroispovijedi. Što je pak bila isповјед apostola? »Ti si Isukrst sin Boga živoga.«

Ambrozij sveti arcibiskup milanski (u 2. poglavljju pisma na Efežane, Bazilij Selencij i ocu kalcedonskog crkvenog sabora pišu isto tako.

Među svima učiteljima kršćanskoga staroga vijeka, pripada sv. Augustinu prvo mjesto, osobito što se znanosti i svesti tiče; čujte dakle što se u ovom drugom razlaganju u pismu Ivanovu piše: Što znače riječi: »Želim svoju općinu na ovoj stijeni sagraditi.« Na ovoj vjeri to jest na vjeri koja kaže: »Ti si Isukrst sin Boga živoga.« A u 124. razlaganju o Ivanu nalazimo ovo vrlo znamenito mjesto: Na ovoj stijeni, koju si priznao, želim svoju općinu sagraditi, jer je Isukrst ta stijena bio.

Da taj veliki biskup nije vjerovao, da je crkva na sv. Petru sagrađena, proizlazi jasno iz njegovih riječi, u svojoj 13. propovijedi: »Ti si Petar, i na toj stijeni, koju si priznao, na toj stijeni, koju si spoznao to jest na Tvojoj ispovijedi. Ti si Isukrst sin Boga živoga, hoću svoju crkvu sagraditi na sebi samom, jer sam sin Boga živoga, a hoću je sagraditi na sebi, a ne pak sebe na Tebi. A kako je Augustin o ovom znamenitom mjestu mislio, tako je vjerovalo cijelo kršćanstvo onoga doba.

Skupno, sve u jedno tvrdim:

1. Isus je istu moć apostolima dao kao i Petru.
2. Da apostoli u Petru nikada namjestnika i nepogrešivog učitelja priznavali nisu.
3. Da Petar ni pomislio nije da bude Papom, niti je igda kao Papa djelovao.
4. Da su u prva četiri stoljeća državni sabori veliku čast rimskom biskupu nad crkvom davali, poradi znamenitosti grada Rima priznavali, da su mu samo čast, a ne vrhovnu upravu podijelili.
5. Da sveti oci ono znamenito mjesto: Ti si Petar i na toj stijeni sagradit će crkvu svoju, nikada tako razumjeli nisu, kao da je crkva na Petru sagrađena, već na stijeni (ne super Petrum već super Petram), t. j. na vjeroispovijedi toga apostola.

U sasvim dobroj namjeri i kršćanskoj svijesti stvaram taj neoborivi zaključak iz povijesti i razuma, da Isukrst Petru nije podijelio vrhovništvo, da rimski biskupi nisu imali biti vladari crkve, nego su to postali prisvajajući si po malo sva prava biskupske časti, (glasovi: šuti besramni protestante, šuti, šuti jednom!). — Ja nisam besramni protestant, zaista ne, i tisuću puta ne! Povijest nije ni katolička, ni engleska, ni kalvinska, ni luteranska, ni armenska, ni istočno grčka, a najmanje ultramontanska. Ona je snažnija nego li sve vjeroispovijedi i zakoni ekumenskih crkvenih sabora. Piši proti povijesti ako smiješ, ali nisi ju u stanju uništiti, kao što ni jedne cigle iz Koleseuma istrgnuti ne smiješ a da se ovaj ne sruši. Ako sam što protivno iz povijesti rekao, posvjedočite to iz povijesti, a ja će onda moje riječi oporeći; no strpite se, pa ćete vidjeti da nisam sve ono rekao, što sam htio reći i mogao, pa da znadem da se za mene na trgu sv. Petra lomača spremja, ne bi šutio i zato će nastaviti.

Gospodin Dupanloup napomenuo je sasvim pravo u svojim znamenitim primjerima o tom vatikanskem saboru; ako Piu IX. za nepogrešivog proglašimo dosljedno moramo tvrditi, da su i njegovi svi predstavnici nepogrešivi bili. Ali proti tomu štovana braćo, podiže se snažno povijest, uvjeravajući nas, da su nekoji pape strašno zabludili bili. Proti ovom možete pro-

svjedovati ili to zanijekati, kako vam je volja, no ja će to dokazati.

Papa Viktor (192.) odobravao je isprva montanizam, zatim ga je proganjao.

Marcelin (296.—303.) bio je sluga krivoboštva; pohađao je hram Veste, obožavajući tu boginju. To je samo časak slaboce, odgovorit ćete Vi, ali ja kažem, pravi namjesnik Isukrsta, umire prije nego postane otpadnikom.

Liberij (385.) odobravao je progonstvo Atanasijevo i priznao Arijanizam, da iz progonstva bude pušten i opet u službu postavljen.

Grgur I. (578.—590.) naziva bezbožnikom svakoga, koji bi se općim biskupom nazvati dao; a naprotiv Bonifacij III. (607.—608.) naveo je cara Thoku, ocoubojicu, da mu taj naslov podijeli.

Paskal II. (1088.—1099.) i Eugenije (1145.—1153.), obojica odobravaše, dočim ih je Julij II. (1509.) i Pio (1560.) za branjivao.

Eugen IV. (1433.—1439.) odobravao je bazelski koncil i pričešćivanje iz kaleža Českoj crkvi, dočim je Pio II (1458.) tu dozvolu opozvao.

Hadrijan (867—872.) proglašio je građanske ženidbe valjanim, koje Pio VII. osuđuje.

Siktus V. (1585.—1590.) izdao je jedan svezak biblije i preporučio ju nekom bulom, što je opet Pio VII. osudio.

Klement XIV. (1700.—1721.) ukinuo je red jezuitski, koji je Pavao III. (1540.) dopustio, a Pio VII. opet ukinuo.

A čemu da tako daleko dokaze tražimo. Nije li ovdje prisutni sv. Papa u svojoj Bulli (papinski list), kojega ovaj sabor uređuje, za slučaj svoje smrti, dok sjednice ovog sabora traju, sve opozvao, što je s ovim saborom od prošlih vremena u protuslovlju, pa makar to bilo i od samih njegovih predsatnika naređeno. Zaista, da ovo nebi tako važno bilo, kad bi Pio IX. ovu naredbu sa propovjedaonice proglašio, nego što on istu tu svoju volju iz dubine svoga groba ostalim vladarima crkve nalaže. Nikada nebi dokončao časna braćo, kada bi Vam sva protuslovlja Papa i njihova naučavanja tumačiti htio. Kad daklem nepogrešivost sadanjeg Pape izreknete, to ujedno morate i dokazati (što je baš nemoguće), da si Pape nisu nigda protuslovile, ili morate opet izjaviti, da Vam je duh sveti objavio, da nepogrešivost Pape od godine 1870. počima. Imate li toliko drzovitosti, jedno ili drugo učiniti?

Moguće je, da će narodi teološka pitanja mimoći, jer ih ne razumiju, a važnost njihovu ne dokučuju; ali prem su nemarni glede načina, nisu glede čina.

Ne varajmo sami sebe. Ako nauk o nepogrešivosti potvrdite, to će se protestanti, naši protivnici, tim većom drzovi-

tošću na razvaline popeti, kojim smo mi sami uzrokom, jer već i povijest za se imadu, dočim mi protiv njima samo naše zanjenjanje imademo. Što im znademo odgovoriti ako nam sve rimske biskupe, počam od Petra pa sve do njegove svetosti Pia IX. navedu? A da su svi takovi bili, kao što je Pio IX., mogli bi se slavodobitno ponositi, ali žali Bože nije tako. (Glasovi: šuti, šuti, dosta je!) Ne vičite gospodo proti meni. Ako se Vi povjesti bojite, to se pobjedenim priznajete, a osim toga, ako svu vodu rijeke Tibera preko povijesti pustite, niste u stanju nijednog lista joj uništiti. Dopustite da govorim, a ja će čim kraće da prozborim o tom velevažnom pitanju.

Papa Virginij (538.) kupio je papinsku čast od Belizara, namjesnika cara Justinijana. Istina je, da nije svoju riječ održao, niti obećanu svotu platio. Je li to zakoniti način da se Tijara Rima pribavi? Drugi kalcedonski sabor osudio je ovaj postupak ovako: Svaki biskup, koji tu čast novcem postigne, ima se skinuti.

Papa Eugenij III. (1145.) slijedio je Virgila. Sv. Bernard, sjajna ta zvijezda svog vremena, ukorava tog Papu slijedećim riječima: Jeste li u stanju jednoga mi samo čovjeka velikog grada Rima naznačiti, koji bi Vas za Papu priznao, da nije novaca zato dobio.

Štovana braćo, je li moguće, da je Papa, koji na kapijama hrama, novčane zavode podiže, od svetog duha nadahnut. Ima li takovi pravo poučavati, da je crkva nepogrešiva? Pripovijetka o Formosu, jamačno je svima poznata. Stjepan XI. dade njegovu lještinu, koja je u papinskom odjelu zakopana bila, iskopati, prste, kojima je blagoslov dijelio, sjeći, te sa izrekom da je vjerolomac i kopile bio, u Tiber baciti. Njega zatvori, otrova i zaguši narod. Da vidimo, kako je ovaj predmet opet u red doveden.

Roman, nasljednik Stjepanov, a za njim Ivan X. odobriše djela Formosova.

Odgovorit ćete mi — to su pripovijetke, a ne povijest. — No podite u vatikansku knjižnicu, pa čitajte Platiha, povjesnika papinstva i spise Baronia (898.).

Ovo su događaji, koje bi radi časti svete stolice na stranu ostavili, da se ne radi, da nauka o tomu svoj stav odredi, a koja u našoj sredini veliki jaz počiniti može.

Zar da iz ljubavi prema štovanoj materi crkvi šutimo?

Ja idem dalje.

Učeni kardinal Baronij, govoreći o papinom dvoru ovako veli: Čemu je u ono doba naličila rimska crkva, kakove su izvikane, ali moćne žene vladale u Rimu? One su biskupske časti dijelile, mijenjale i oduzimale, i žalivože, one su bile u stanju svoje ljubavnike ove krive Pape na prijestolje Petra podići (Baronius A. D. 912.).

To nisu prave Pape bili, reći će, nu neka bude tako; ali kada su na prijestolju u Rimu kroz pedeset godina protu Pape sjedili, gdje ćete nasljedstvo papinstva započeti? Kako je mogla crkva stope deset godina bez glavara opstojati?

I čudnovato, veći dio tih protu Papa proizlazi iz plemena raznih Papa, i to će biti oni, koje je Baronij opisao; pa sam Genebrado, najveći slavitelj Papa usudio se je u svojem časopisu reći (901.): Ovo stoljeće je baš nesretno, jer skoro je tomu 150 godina, od kako Pape, vrline svojih predšasnika, ne slijede i mogu se prije odmetnicima nego li apostolima nazivati.

Mogu misliti, kako se je taj znameniti Baronij rumenio, kad je djela rimskih biskupa pripovijedao. O Ivanu XI. (931.), sinu Pape Sarazia sa Marcijom, napisao je ove riječi: Sveta crkva, to jest rimska osramoćena je strašno ovih izrodom».

Ivan XII. (966.) u svojoj 18. godini, koji je bio po svom ljubovcama Papom izabran, ni za dlaku nije bolji bio od svojih predšasnika.

Žao mi je, časna braćo, što toliko prljavština moradoh na vidik iznijeti, zato ču da šutim o Aleksandru VI., ocu i ljubavniku Lukrecije; neću na navedem Ivana XXII. 1316.), koji je neumrlost duše nijekao i koji je ekumenskim saborom u Konstanci dostojanstva lišen.

Neki će možda prigovoriti, da taj sabor nije bio javan; ako je tome tako, onda dosljedno, da se ni izbor Martina V. (1417.) zakonitim smatrati ne može. Ali kamo će tada papinsko nasljedstvo? Možete li ovomu opet prigovor naći?

Neću da govorim o razdoru, koji je crkvu obezčastio. U ono doba bilo je prijestolje u Rimu, po dvojici, a često i po trojici takmaca zauzeto. Koji je od njih pravi Papa bio?

Opetovano Vam velim: Ako nepogrešivost sadanjega biskupa rimskoga zaključite, morate nepogrešivost sviju prijašnjih biskupa, bez razlike potvrditi, a kako bi to u stanju bili učinili, kad Vam povijest bjelodano veli, da su Pape u svom naučavanju često zabludili. Možete li daklem tvrditi, da su laki, rodoskrvni, ubojni i radi simonije okrivljeni, namjesnici Isukrstovi? Ali, časna braćo, takovu rugobu tvrditi, značilo bi Isukrsta izdati; gore bi sagriješili protiv Isusa nego što Juda; to bi značilo njemu blato u lice bacati. — Glasovi: (»Dolje sa govornice brzo, začepite tomu krivovjercu usta.«)

Štovana braćo, vi glasno vičete, nu bilo bi časnije, kad bi moja načela i dokaze na vagi svetosti mjerili. Vjerujte mi, povijest ne daje se više ponoviti; tu je i ostaje za uvijeke, za ozbiljni prosvjed protiv nauke o nepogrešivosti pape. Možete jednoglasno proglašiti, no moga glasa nikada dobiti nećete.

Svi pravovjerni, gospodo, uprli su oči u nas, očekujući od nas lijeka protiv nebrojenih zločina, koji crkvu obezčaćaju. Zar ćete ih u toj nadi prevariti? Prevelika Vas odgovornost

pred Bogom očekuje, ako ovu svečanu priliku propustimo, koju nam Bog za liječenje prave vjere daje.

Hajdemo braćo, da ju upotrebimo, oružajmo se svetom hrabrošću, učinimo tešku ali plemenitu nategu, obazrimo se na nauku apostola, bez kojih ćemo u bludnji, tmini i krivoj predaji ostati.

Upotrebimo naš razum, jer držimo apostole i proroke za jedine naše nepogrešive učitelje u pogledu svih pitanja. Što moram činiti da blažen budem? Kad budemo o tom odlučili, tada smo i temelj našoj vjeri položiti.

Čvrsto i postojano ćemo stajati na vječitoj stijeni od Boga danoj u svetom pismu, puni pouzdanja pred svijetom, jer nećemo drugoga osim raspetoga Isukrsta priznati.

Mi ćemo biti svuda pobjediti i rimska crkva imati će svoju 89. godinu (t. j. preustrojstvo). (Žestoka vika: »Dolje, napolje protestante, kalvine, izdajico crkve!«)

Ne, nikako gospodo mene Vaša vika ne plaši, ako su moje riječi žestoke, ipak je moja glava mirna. Ja ne pripadam ni Lutheru, ni Kalvinu, ni Pavlu, ni Apolonu, nego jedino Isukrstu. (Na novo vika: »Prokletstvo, prokletstvo odpadniku«.)

Prokletstvo! Gospodo prokletstvo! Dobro znate, da ne prosvjetujete proti meni, nego proti svetim apostolima, pod čiju zaštitu bi želio da ovaj sabor stavim.

O, da bi cni iz grobova ustali, sigurno bi govorili na moja usta, a govor njihov nebi se ni malo razlikovao od mojega.

Što bi im protureći mogli, kad bi Vam iz spisa dokazali, da je papinstvo od evanđelja Isukrstova udaljeno, t. j. od onoga što su Oni propovijedali i svojom krvlju potvrdili. Bili se usuđili njima reći, da nauku naših Papa, naših Bellarmina, naših Ignacija Layola više cijenite negoli njihovu?

Ne, i tisuću puta ne. Nije moguće da su uši začepili da ne čuju, oči prikrili da ne vide, a srca otupili da više ne osjećaju. A kad bi Onaj gore nas kazniti i svoju ruku tešku na nas podići htio, kao što je to sa Faraonom učinio, onda ne treba da vojnicima Garibaldi dopusti, da nas iz ovog vječitog grada protjeraju.

Ublažite se poštovana braćo, spasite crkvu od propasti, ispitajte sveto pismo koje će Vam pokazati pravu vjeru, koju Vam valja vjerovati, štovati i priznati.

Rekok, a Bog mi bio u pomoć!

Ove zadnje riječi, bile su primljene sa takvim negodovanjem, da se je cijela dvorana tresla. Biskupi su svi ustali, a mnogi se udaljili iz dvorane. Mnogi Talijani, Amerikanci. Ni-jemci i Mađari, a i nekoji Francuzi i Englezi, opkolili su hrabrog govornika, pružiše mu ruku u znak odobravanja.

Takav govor doveo bi hrabrog biskupa u XVI. stoljeću sigurno na lomaču, dočim su ga savremenici hvaliti i slavili na cijelome svijetu.

FIZIONOMIJA »KATOLIČKE AKCIJE«

Mala šetnja kroz historiju politike rimske svećeničke aristokracije

(Preštampano iz »Smotre« slav. politike.)

Ova mala šetnja kroz historiju ima da posluži kao neko kazalo i uvod, koji će nam pomoći uvid u prilike koje se danas razvijaju, a koje su inspirirane i vođene po isprobrenom receptu.

Počimamo od Pape Pia IX. čije je građansko ime grof Mastai Feretti.

Papa Pio IX. pokušava da nadoknadi gubitak vatikanske države jakim moralnim autoritetom Papinske institucije, tražeći za sebe nepogriješivost. Tako se udaljuje od crkvene prakse, da crkveni sabori odlučuju u stvarima vjere i morala. Time je savršeno proveo centralizam i princip apsolutističke monarhije. Što bi se moglo današnjom nomenklaturom nazvati diktaturom ili fašizmom. Ujedno je time izražena želja da se uspostavi politički autoritet crkve kojega je ova izgubila gubitkom brahijalne vatikanske države.

Papa Leon XIII. Građansko mu je ime grof Pecci. Ovaj Papa veliki je propagator približenja Istoka Vatikanu.

Zato Leon XIII. proglašuje svetu Braću Ćirila i Metoda svecima za čitavu Zapadnu crkvu. Zatim otvara Staroslavensku akademiju Svetoga Ćirila i Metoda u Višehradu, dalje uspostavlja konkordat sa Crnom Gorom i Bugarskom. Sa Austrijom pravi sporazum da se na izložene točke Balkana koloniziraju Unijati. U Bosni diže Misionsku Nadbiskupiju i postavlja тамо svoga pouzdanika Dr. Šadlera. Uspostavlja biskupiju u Bugarskoj, a u Bariju nadbiskupiju. U Albaniji naseljava mnogo talijanskih monaha tako, da na svakog desetog čovjeka dolazi po jedan.

Interesantna je politika Leona XIII. u Francuskoj. Tamo je prisilio visoki kler i aristokraciju da priznaju republiku, jer da je i ona od Boga. Na taj je način oslabio pokret monarhistički, ali je stekao francuski protektorat za svoju ekspanziju na bližem i daljem Istoku. U Njemačkoj je uveo kršćanske sociale i time je oslabio organizaciju sacialdemokrata, najvećih protivnika Hohenzollerna, zato je stekao njihovu naklonost.

Važno je napomenuti, da je Vatikanska diplomacija stara šestnaest stotina godina. U Vatikansku diplomaciju mogu doći samo sinovi u čijim su se familijama rodili vojskovođe, diplomi ili organizatori.

Kako su spretni diplomati služi ova anekdota kao ilustracija.

Na nekom diplomatskom skupu neki naduveni diplomat organizirao je jednu malu društvenu »urotu« kako će onda još

• papinskom nunciju, kasnije Papi Leonu XIII. načiniti neugodnu situaciju pred društvom.

U zgodnom momentu priđe diplomata nunciju i pokaže mu svoju tabakeru na kojoj je bila od finog emajla slika koja prikazuje jednu žensku golu figuru neobične ljepote, pa zapita:

»Eminencijo, kako Vam se sviđa ova slika?«

Eminencija pogleda i hladnokrvno odgovori:

»Vrlo lijepo, neobično lijepa, samo mi niste rekli, dali vam je to gospođa supruga ili sestra.«

Kad je Papa Leon XIII. umro u devedesetoj godini, njegovu su politiku htjeli nastaviti i zato su kandidirali kardinala Ranpollu. Ova kandidatura nije uspjela, jer je stavio svoj veto Car Franjo Josip.

Tako je pao izbor na Giuseppo Sarto, koji uze ime Pio X. Dolaskom ovog Pape prekinuta je ekspanzivna crkvena politika.

Papa je uveo gajenje Kršćanskog duha sa lozinkom »Omnia Restaurare in Cristo«.

Prekida cordijalnu politiku sa Francuskom uslijed čega je nastao »Kulturkampf« (Combes). Francuzi raspuštaju razne redove i plijene im imetak.

U Njemačkoj stvara oprečnu politiku Papi Leonu XIII. i traži da se katoličko radništvo sporazumi sa protestantskim da izvojste neka staleška privilegija od Wihelmovog režima.

»Germania« to je list u kojem su jezuiti anonimno napali Papu, a u svom listu »Stimmen aus Maria Lach« otvoreno su pisali protiv ličnosti Papine. Oni su to opravdavali, da se više treba slušati Boga nego čovjeka.

Pio X. spremao se je da dokine jezuitski red, međutim je naglo umro.

Nakon Papine smrti Jezuiti su napisali u »Osservatore Romano« da je predobrom Svetom Ocu puklo očinsko srce radi svjetskog rata.

U ovoj atmosferi nisu mogli Jezuiti kandidirati svog čovjeka, nego je izabran Benedikt XV. koji nastavlja politiku svog predšasnika.

Jezuitski red reorganizira se sa svojim generalom Ledohovskijem, grofom Vladimirom, te nastoji da vrati stare svoje pozicije u crkvenim stvarima. Uticaj Jezuitskog generala tako je velik da ga danas nazivaju i Crnim Papom. Crni Papa, zovu ga zato jer nosi crnu odjeću, za razliku od Pape koji je uvijek u bijelom Talaru.

Jezuiti forsiraju politiku Pape Leona XIII. to jest širenje Katoličke crkve na račun drugih kršćanskih vjera.

Za postignuće ovog cilja odabire Jezuitski red dva eruditia Monsignora Ratti i Pellegrinetti-a. Ratti bude imenovan za nuncija u Varšavi, da je na granici pravoslavne Rusije, a Pellegrinettija mu dodaje na študira pitanje Unijačenja.

Nakon kratkog vremena dolazi Pellegrinetti u Beograd.

Kad je monsignore Ratti proučio prilike u Poljskoj to jest problem rimske propagande među Slavenima, bude imenovan Nadbiskupom i Kardinalom Milanskim.

Papa Benedikt XV naskoro odlazi Bogu na račun, a prijestolje ostavlja Rattiu, koji uzima ime Pio XI.

Papa Pio XI. ide stopama Leona XIII. Miri se Italijom, obara jaku katoličku stranku »Popolara«, kojoj je bio na čelu general abe don Sturzo, koji sad živi u progonstvu u Londonu.

Pomirenje između Pape i Mussolinija, nazvano je »Lateranskim sporazumom«; novcem dobivenim kroz ovaj sporazum Papa Pio XI. vodi katoličku kampanju u Meksiku i Španiji.

Jezuitski general grof Vladimir Ledohowsky htio bi da svoj poljski narod osveti radi pristiska pravoslavne Rusije, pa je upotrebio sav svoj uticaj i položaj na Papu da osposobi poljski katolicizam za uništenje pravoslavlja. U Rusiji i Ukrajini zato pomlađuje higerarhiju te u Poljskoj imenuje za kardinala i Primasa mладог energičnog i agresivnog svećenika Hlonda-a.

Da popuni borbeni čitav katolički front on u sporazumu sa ličnim prijateljem Pape, profesorom komparativne Theologije u Beču A. Šmitom postavlja Primasom i kardinalom Mađarske Slovačkog redovnika Szeredi-a, koji je prije nosio jedno slovačko ime, a u Beču Dr. Innitzera, mладог profesora i katehetu.

Ova tri mlada kardinala zid su katoličke navale koju je zamislio Jezuitski general grof Vladimir Ledohowsky.

Nastavak historije odigrava se pred našim očima, samo ju treba pažljivo pratiti.

Uvod u događaje od danas

Napredan politički svijet u veliko je iznenadjen ofenzivom »Katoličke akcije« koja se razvija u isto vrijeme u raznim dijelovima svijeta.

Potajni rad ove akcije, koju vodi neobično oprezni, iskusni i spretni Jezuitski red, nije se mogao kontrolirati i zato stojimo danas pred gotovim stvarima.

Izgubljene pozicije poslije rata koje su popovima ispale iz ruku, oni opet osvajaju. Pod ruku im idu materijalne nedadeće i opći haos u koji se je ljudstvo uvalilo. Sad kad je kod čovjeka zatajio razum i prevladava misticizam, izbjiga navalno takozvana »Katolička akcija«, da povrati izgubljene svoje pozicije sakrivajući se iza uzajmljene uloge spasioca čovječanstva.

Poslije svjetskog klanja vjerovalo se je da je čovječanstvo u toj užasnoj školi nešto naučilo i da nikad više neće dozvoliti da ih vode oni, koji su krivi velikoj njegovoj nesreći. Jer rat nisu izgubili narodi, već šovinisti potpomagani velikim kapitalima i blagoslovom političke crkve. U prvi mah, nakon

rata vjerovalo se je, da je jedna epoha zaključena i da počima nova era slobodnog Evropskog čovjeka.

U poslijeratnom metežu i dezorientaciji najviše su se isprsivali socialdemokrati, jer da su oni ti koji će izmrcavarenom čovječanstvu pribaviti mir i zadovoljštinu. I razne demokratske struje pridružile su se svojom frazeologijom toj akciji i obećavali su isto.

Ovo poratno razdoblje moglo bi se označiti naprednim međunarodnim demokratskim kursom — ili pokušajem. Ali uslijed svoje nesolidnosti i raznoličnosti počeo je ovaj politički kurs da gubi svoje vrijednosti, a mi smo svjedoci, kako ga neka tajanstvena sila ruši sve više, upravo kao da je iz karata.

Još malo i mi vidimo, da se to javljaju ponovno ratni bankroteri, šovinisti, veliki kapitali i blagoslov političke crkve.

Evo bilance:

U Njemačkoj udružena reakcija ruši potpuno socialdemokrate. Nad pljenom ih iznenađuje Hitler, koji politiku upućuje drugim pravcem. Zato se danas generalstab reakcije u Njemačkoj prilagođuje režimu i farizejski nastavlja igru. Vidjeti će se u čijim je rukama zadnji adut.

U Austriji igra započinje još za života i vladavine bivšeg carskog ministra Prelata Dr. Seipela, koja je dovršena ove godine uz strahote i proljevanje ljudske krvi.

Socialdemokratski kurs je svršio

Katolička država je osnovana.

U cijeloj austrijskoj komediji u početku čuje se tek nuzgredice ime Kardinala Dr. Innitzera, koji je sad izašao iz rezerve da svojim posvećenim rukama blagoslovuje ruke Dollfussove, još mokre od djeće i ženske krvi ubijenih članova porodica bečkih radnika.

U Francuskoj se iste sile javljaju i vrlo vješto izrabljajuju aferu Staviskog. Moralno su upropastili i tamo napredni politički demokratski kurs, a okrivljaju i suoptužuju, strahovito, međunarodnu organizaciju »Slobodne zidare«.

Napad na »Slobodne zidare« jedinstven je u cijeloj Evropi i dobro smišljen, tako da je ta organizacija bila prisiljena prvi put u svojoj historiji izaći iz svoje tajanstvenosti i javno se braniti u novinama. Ovaj je momenat za ocjenjivanje snaga vrlo značajan.

Važno je sjetiti se u ovim prilikama sporazuma između Vatikana i Kvirinala, jer je tu ishodište snaga i početak »Katoličke akcije«. Vidili smo i osjetili, da dvije politike, od tog časa, idu paralelno: Vatikan i talijanska diplomacija.

Za naš je narod važno, da je Vatikan na želju Kvirinala maknuo iz Gorice našeg biskupa Dr. Sedeja. Na starog pastira ta je nepravda tako djelovala da je brzo nakon toga umro.

Ili moguće trebali bi da budemo jasniji?

Vatikanu uz pomoć talijanske diplomacije uspjelo je stvoriti u sredini Evrope Katoličku državu, kojoj sada ta ista diplomacija osigurava život. Već se javljaju glasovi da će se stvoriti podunavski ekonomski blok u koji ne bi ušle samo Austrija i Madžarska.

Tu smo!

Kako je to spretno rečeno!

Ova Katolička država dakle treba da bude mamac za ostale katolike.

Mi, Slaveni, poimence Hrvati katolici, odbijamo izmišljene podlosti, jer znademo đavolske nakane odvratnih ministranata vjerolomnog Apostolskog Veličanstva.

Naš je odgovor, mi smo sa slavenskom braćom istog jezika, običaja i krvi organizirali svoju državu, jer je to naša potreba i budućnost, a davni je to san našega naroda. Dakle temelji naše su države, naša slavenska krv, jezik, pjesma i običaji.

Ako netko računa na našu partijsku pomenutost, koje su često imale lude kaprice, onda se vara u računu. Mi vidimo i priznajemo da je i kod nas liberalni politički i demokratski kurs doživio lom, ali naša vjera u državu, baš je uslijed toga jača.

Tu situaciju žele iskoristiti jesuiti, kao već u spomenutim državama, ali mi previše cijenimo svoju krv, a da bi ju prolijevali po ulicama i to još tuđe račune.

Ove su konstatacije od dobrog katolika, koji inače uvažuje i cjeni crkvene odredbe u vjerskim stvarima, ali osuđuje miješanje crkve u politiku a posebno naslućujući pokušaj »Kult-kampfa«. Čemu su nam potrebne na primjer »Križarske organizacije«? To su političke organizacije a nazivaju se još i »Kristovom vojskom«? Ovakav rad škodi crkvi, a što je najgore i vjeri. Jer mi znamo da je ta crkvena politika, rimske političke recepti.

Ne trebamo ničijih sugestija, dosta nam je tog tutorstva.

Zar nisu naši prvi ljudi, ako baš hoćeće početi čemo od naših narodnih katoličkih svećenika Strossmayera i Kreka, mrzili Austriju i ukazivali da je sreća našega naroda jedino u slozi svih Slavena, posebno Slavena na Balkanu. Nisu se oni bojali za vjeru, niti su oni smatrali, da vjera treba biti osnova Slavenske države.

Pa ovaj slučaj pokazuje najbolje kako se mi Hrvati katolici osjećamo u svojoj narodnoj državi:

Jedan Hrvat katolik umro je ovih dana. Njegova oporuka glasi, da poslije smrti njegove žene i brata, cijeli imetak ima pripasti Sokolu. Dalje traži da se na dan njegove smrti i imendana služi misa u katoličkoj crkvi na staroslavenskom jeziku.

Ovaj naš sad mrtav čovjek dao je odgovor rimskim mi-

stifikatorima a nama je pokazao pravac kako da uredimo naše vjerske stvari.

Konačno šta je glavna karakteristika te nove katoličke države?

Evo je:

Kardinal nadbiskup Dr. Innitzer i knez Starhemberg. Taj visoki pretstavnik rimske katoličke politike i ovaj aristokrata koga je Rim načinio podkancelarom, to su fantomi te katoličke države.

Sad je valjda svakome jasna paralelna politika.

Kad bi konačno okrivili »Katoličku akciju«, da je kriva za krvoproljeće u Austriji i da je njihova katolička država uskrsnula na krvi nevine djece, poginule na ulicama Beča, onda bi opet vješti retorici Jezuiti opravdavali igrom riječi i citata krvavo kolo »Katoličke akcije«.

Ali to ipak ne bi izmijenilo situaciju, jer nevina dječaca ne bi oživjela a Katolička država ipak ostaje i nadalje dječjom krvlju poškopljena.

Instrumenti su ovakove politike u koju je umiješana crkva, na oko blagi. Počelo se je sa Svetom Godinom, sad su proglašili talijanskog popa Don Boska svecem, i on se, kako to na-ređuje vjerska disciplina slavi u isto vrijeme na primjer u Austriji i kod nas.

Ovaj ofenzivni katolički svetac ima dakle da potpomogne uspjeh paralelne politike.

Tako, podvukli smo jedan kraj naprednog demokratskog političkog kursa, koji se nadovezuje akcijom crne internacionale, koja već bilježi uspjeh, a to je ono što smo htjeli naglasiti.

Dalje neka govore dogođaji i vijesti koje smo skupili, da se može ocijeniti zamah crne internacionale u vezi sa »Katoličkom akcijom«.

Događaji od danas

Papa poslao je saveznom predsjedniku Miksalu u latin-skom jeziku slijedeći brzojav:

Izraz Tvoje naklonosti koju si Ti Nama sa dobrim željama naših austrijskih sinova poslao, Nas je neobično razveselio. Neka Svetogruči plemenitom austrijskom narodu, koji je sa Apostolskom stolicom usko povezan, sa blagoslovom i blagostanjem usreći. Kao dokaz naših toplih želja dajemo Mi Tebi i svima austrijancima Apostolski Blagoslov.

*

Jedna mala kapelica, koju su svojedobno socijaldemokrati zatvorili, ovih je dana ponovno posvećena lično po kardinalu nadbiskupu Dr. Innitzeru uz veliku asistenciju.

*

Novi biskup u Königsbergu kojega je uveo u dužnost državni biskup Müller rekao je:

Mi pripadamo staležu koji nije nošen ljubavlju ni oduševljenjem nacionalsocijalista. Mi moramo plivati protiv struje.

Ako nam ne uspije nove prilike u Njemačkoj podzidati, onda stoji Njemačka pred zadnjom propašću. Kršćani moraju spoznati da je za kršćanstvo bezkompromisna spoznaja da na Kristu kao na jedinom temelju može svijet postojati. Mi moramo jednu zabunu otkloniti, da je neraspoloženje protiv crkve ujedno i neraspoloženje protiv kršćanstva.

*

Bavarski ministar predsjednik, izjavio je da politiziranje crkve više ne može trpiti. Saradnju vjera prihvaca. Baš zato što se mladost odgaja u kršćanskom duhu, a tu dužnost imade crkva, ali odgoj njemačkog čovjeka vodi sama država.

*

Don Bosko, talijanski pop proglašen je svecem. Prigodom toga bile su u Austriji velike svečanosti, kojima je prisustvovao savezni predsjednik Miklas i Kardinal Dr. Innitzer.

Kardinal nadbiskup Dr. Innitzer poslao je Dr. Dollfussu brzojav prigodom proglašenja novog ustava:

»Bog neka blagoslovi novi ustav u Austriji.«

*

Bivši njemački državni kancelar dr. Wirth, koji je u emigraciji u Češkoj dao je izjavu u kojoj kritizira spor između crkve i nacionalsocijalista u Njemačkoj:

»Boj između nacionalsocijalista i Crkve se mora dobiti. Veli se da se historija ponavlja. Imali u historiji jedna epoha gdje rat protiv Crkve ona nije dobila? Crkva je nepobjediva, zato jer je Bog nepobjediv. Nacionalsocijalistička stranka je bezbožna. Rasistička ludost jest udarac Bogu, Crkvi, Vjeri i javnosti.

Katolička crkva je prirodno utočište svjetskog kršćanstva. Katoličkoj Crkvi su milioni očiju uprti, kako katolika, tako protestanata i Židova. Tko u Boga vjeruje taj vidi u katoličkoj crkvi jedinu i zadnju potporu protiv bogohulstva i poganstva.«

*

Savezni kancelar Miklas potpisao je u pola noći Konkordat.

Izmjeni ratifikacija prisustvovao je Apostolski nuncije Sibila.

*

Katolički kongres omladine koji je držan u Španiji saku-pio je 25.000 mladih ljudi. Na kongresu tražilo se je da se osnuju katolički sindikati. Jakost katoličkog pokreta takova je da se s njim mora računati. Jedan govornik grozi se i veli da su oni već danas mogući, da preuzmu vlast u svoje ruke. U cijeloj

Španiji veliki su neredi. Vojska republikanske garde viže je puta morala upotrebiti oružje.

Accion Popular, kako se zove katolički pokret u Španiji vodi Robles. On je izjavio da oni idu za reformom ustava u kojem će se priznati crkvi autoritet i prava. Na socijalnom polju, da se mjesto klasne borbe uvede napredna socialna politika. Oni da idu za podržavljenje industrije. Štrajk treba zabraniti i uvesti sud za sporove rada i kapitala.

Korporativni sistem jest osnova nove države. Naskoro ćemo imati vlast u Španiji i mi ćemo triumfirati. Završio je svoje izlaganje vođa katoličke akcije.

*

Papa je jednoj delegaciji održao govor u kojem je rekao, da je još kao dijete čuo od jednog svetog biskupa da je katolik biti dobro, ali za dobar katolik biti; mora se prije biti dobar kršćanin. Izvan katoličke crkve nema pravog kršćanstva i ako se tako zove, jer to kršćanstvo je samo po imenu.

Katolička akcija nije samo riječ nego je to pravi život. Završio je Papa svoj govor.

ZA NARODNU KATOLIČKU CRKVU

U prošlom smo broju* iznijeli u najkrupnijim potezima smjernice politike Vatikana tokom zadnjih pedeset godina. Međutim kako se današnja crkvena politička ekspanzija Pija XI tačno pokriva s kulturnom okupacijom i teritorijalnim prohtjевima Mussolinija, to je zadnji čas, da slavenski narodi, poučeni historijom osmoga i devetoga vijeka, odrede svoj stav prema imperijalističkim tendencama Apeninskoga poluotoka, jer smo baš mi prvi na udarcu.

A koji bi stav prema talijanskoj agresivnosti imali da zauzmu katolički Hrvati, Slovenci, Čehoslovaci i Poljaci? Zar da pod vidom očuvanja »djedovske vjere« prihvate ponizno danajske darove Ecclesiae Latinae ili Ecclesiae Romanae, kako je danas kodifikovan njezin naziv? Ili, možda, da zbog političke nužde odbace katoličku vjeru kojoj je danas čuvarica Latinska ili Rimska crkva?

Po našem mišljenju i najdubljem uvjerenju ne ćemo ni jedno ni drugo. Rimska je crkva danas nacionalna crkva latinskih naroda: talijanskoga, španjolskoga, portugalskoga i francuskoga. Latinska rasa u Evropi i Amerikama broji danas u rimskoj crkvi oko 200 milijuna, dakle dobre dvije trećine. U crkvi je u obredima i melodijama sačuvana latinska tradicija, u crkvenoj je upravi latinski (talijanski) elemenat toliko istaknut da nelatinske rase (germanska i slavenska) ne dolaze ni u obzir. Papa je uвijek Talijan. Kardinalski kolegij broji

* Smotra slav. politike.

uvijek polovinu plus jedan Talijan, a ostali su Španjolci i Francuzi osim po jedan Madžar, Poljak, Irac, Englez, Amerikanac i dva tri Nijemca. Dakle je ta crkva u stvari doista narodna crkva latinske rase, a danas po svojoj službi i lateranskom aktu narodna talijanska crkva.

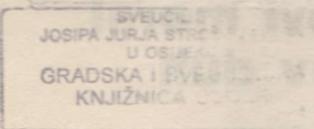
Ako, dakle, mogu latinski katolički narodi, a naročito talijanski narod imati svoju narodnu katoličku crkvu, ne bi mogli imati i slavenski katolički narodi? Pogledajmo samo pravoslavne narodne crkve: rusku, bugarsku, srpsku itd. Zar je n. pr. srpski narod prestao biti pravoslavan kad je pod Nemanjom stvorena narodna srpska pravoslavna crkva na taj način, što je sveti Sava odvojio politiku od vjere, pa oslobođio svoj narod od grčkog jezika, grčkih episkopa i grčkoga patrijarha? Sveti je pravoslavlje ostalo srpskom narodu i narod srpski nije »otisao u latine«, kako su to bili digli poviku grčki episkopi i fana-riotske sluge. Isto tako bi i slavenskim narodima ostala njihova katolička vjera i zato ona ne bi »otisli u vlahe«, kako to iza glasa viču rimski klerikalci.

A kake nam se perspektive otvaraju za slučaj ovakve crkvene emancipacije slavenskih naroda od današnje latinske narodne crkve ovdje kod nas u Jugoslaviji? Narodna hrvatska katolička i narodna Srpska pravoslavna crkva — obadvije neovisne o centrima izvan naroda i izvan državnih granica — našle bi se jednim požurenim tempom na zajedničkoj kršćanskoj i narodnoj bazi i vršile bi svoju misiju bez ikakve smetnje i vjerske netrpeljivosti ne samo paralelno, nego upravo jedinstveno i time bi udarile kulturne i psihičke homogene temelje našem narodu u onom pravcu i duhu kako to htjedoše velike naše vladike Strossmayer, Njegoš i stotine njegovih svjetlih pretasnika popova Iliraca.

No svatko će se pitati, da li smo mi toliko zdravi i otporni da izvršimo ovakvo duhovno oslobođenje našega naroda? Na to odgovaramo apodiktički, da jesmo. Slavenska je rasa davno preboljela djetinje bolesti i dorasla do konja i do koplja bojna, pa ne treba više ničijeg tutorisanja. Rasa nam je brojnija i od germanске i od latinsko-romanske, a krv nam je bez sumnje zdravija, mlađa i otpornija nego kod onih dosad dominantnih rasa. Ako smo mogli ukloniti njemački jezik iz kancelarija i madžarski sa željeznica, a s tim tuđim jezicima i tuđu dušu i tuđe gospodstvo; zašto ne bismo mogli isto tako ukloniti i latinski jezik iz naših crkava i iz duša naših sinova hrvatskih narodnih svećenika? Vjerujemo, da oni svi čekaju na čas oslobođenja, jer znamo, da mnogi priželjkuju inicijativu pozvanih narodnih vođa. Još nisu izumrli učenici Strossmayera i istarskoga Dobrile. Još ima pravih narodnih vladika u katoličkoj hijerarhiji, kako to svjedoči odlični kotorski biskup Uccellini-Tice.

Za ovaj veliki i sveti nacionalni posao naći će se apostoli u našem narodu, tek na njihovu akciju treba gledati sa manje tjesnogrudnosti, nego li se gledalo na akciju hrvatskih kataličkih svećenika od godine 1848, pa sve do 1870. Međutim onda je bila tuđa država, tudi vladar, a danas je narodna država i narodni vladar iz Dinastije Karadjordjevića, koja treba da buđe katoličkim Hrvatima ono, što je dinastija Nemanića bila pravoslavnim Srbima. Ako se je moglo prije 700 godina da izvrši golemo djelo crkvenog oslobođenja u interesu državnom i narodnom na našem Istoku, zašto se to ne bi moglo i danas na našem Zapadu, kad smo kudikamo snažniji i kad su narodni i državni interesi i te kako u pitanju?

Toliko rekosmo za danas, a ako bude jačeg odjeka, izaći ćemo s konkretnim predlozima. No već sada naglašujemo, da ne pretendiramo ni na kakvo vodstvo u takvom pokretu, jer znamo da ovakvu delikatnu stvar mogu da izvrše samo najobranići pojedinci iz redova našeg nacionalnog klera, odakle nam je i data ova sugestija.

Narodni interesi zahtijevaju, da se osnuje Narodna katolička crkva sa vrhovništvom i sjedištem u našoj državi.

Samo sloga Slavene spašava! Slaveni na okup!

Smotra Slavenske politike

Zagreb

List malog slavenskog čovjeka

Propagira:

**Novog čovjeka
Novi moral
Nov duh**

**SOCIJALNU
PRAVDU**

Organizira:

Radne jedinice i logore

**Zadruge za ekonomsku neovisnost
novog čovjeka.**

ZAGREB, Berislavićeva ulica br. 10

Pretplata za list na cijelu godinu Din 24—

„KOLÓ“

Prvorazredna restauracija
Trg Kralja Aleksandra (iza kazališta)

Gurmanski mezeluci
Uhlađeno piće
Ugodan hladovit vrt
Glazba
Ples

LOUPAL